

Wat betekent de plaatsnaam Dulleweg?

Prof. J.E. De Langhe.

De Dulleweg is een weg op de dijk, lopend van Sint-Pieters-op-de-Dijk naar Uitkerke en aldaar aansluitend aan de Blankenbergse Dijk, alsook de grens vormend tussen Dudzele en Uitkerke. De oudste vermeldingen van de naam (Dulweg, Dulleweg, Dullenweg) dateren uit de 13de eeuw (1). De naam geldt bij sommige auteurs nog steeds als onverklaard. Is het een dulle, dolle, sterk krinkelende weg of dijk? Neen! Het is geen Krinkelweg noch Krinkeldijk. Ontleent de weg zijn naam aan de sinds lang verdwenen Dullemeulen, een molen op de dijk te Zuienkerke? Carnoy(2) verklaart de molennaam als "moulin qui tourne furieusement" (dol, woest draaiende molen). Dit is nogal dichterblijkt en ver gezocht. Het omgekeerde is waar: de Dullemeulen ontleende zijn naam aan de Dulleweg.

Een andere hypothese werd geopperd door Coornaert (3): Dulleweg = d'heuleweg, weg waarin een heulebrug ligt. Zo'n weg zou echter geen Dulleweg, maar veeleer een Deuleweg zijn. Deze auteur schrijft later in zijn merkwaardig boek over Dudzele (4): "het toponiem blijft duister".

Het toponiem is echter allang niet meer zo duister. Het werd door mij een twintigtal jaren geleden verklaard in het tijdschrift Biekorf (5). Dul of dol, nevenvorm van doel, is een in talrijke plaatsnamen in Zuid- en Noord-Nederland voorkomend toponymisch element met de betekenis "grens": Doel (dorp op de linkeroever van de Schelde stroomafwaarts van Antwerpen) Ten Doele (voormalige heerlijkheid te Oostkerke), talrijke Dullaard-

namen in West-Vlaanderen (1), Dullaard (inham van de zee in Zee-land, Dollard (inham in Groningen), enz. Volgens deze verklaring is de Dulleweg een grensweg op de grensdijk tussen de door het opwerpen van de dijk ingewonnen, westwaarts gelegen polder, enerzijds, en de oostwaarts gelegen schorren, anderzijds. Van die grensweg liep dan de Lisseweg (slijkweg) naar de nederzetting Lissewege. Deze verklaring is in grote trekken ongetwijfeld juist, maar vergt nadere toelichting en precisering.

Het element dol, dul, doel (ablautvariant van dal) gaat terug op een Indogermaanse wortel met de betekenis "gebogen, afgerond, hol (konkaaf, naar binnen gebogen) of bol (konvex, naar buiten gebogen)". De semantische evolutie (evolutie van de betekenis) van het woord is aldus in twee tegengestelde richtingen verlopen, namelijk enerzijds in die van "laagte, kuil, plas, grenswater", en anderzijds in die van "hoogte, opduiking, wal, dijk, grensdijk". In het eerste geval krijg-en we het element dul in de namen Dullaard (poelen, waters, broeklanden e.a.), Ten Dullaarde (hofsteden, leengoederen te Gistel, Geluwe en elders) enz. In het tweede geval krijgen we de namen Doel, Ten Doele en Dulledijk of Dulleweg. Het woord doel betekende in het Middelnederlands (6) "opgeworpen hoogte, wal, dijk, grensdijk" en heeft pas later de betekenis doelwit (Fr but) verworven uit "als schietdoel gebruikte zandberm".

Aldus zijn er voor de naam Dulleweg of Dulledijk theoretisch twee verklaringsmogelijkheden, nl. aan de ene kant de minst waarschijnlijke verklaring "weg of dijk lopend langs een plas of moeras "De Dulle", en aan de andere kant de meest waarschijnlijke verklaring "Dulle" als grensdijk.

Boeiend is ook de voornoemde hofstedenaam Ten Doele te Oostkerke: hofstede op een doel of dol, opgeworpen hoogte in de schorren.

Litteratuur:

1. K. De Flou: Woordenboek der Toponymie van westelijk Vlaanderen, deel 3, kol. 688-710
2. A. Carnoy: Origine des noms des communes de Belgique, I, blz. 175
3. M. Coornaert, Uitkerke, 1967, blz. 105.
4. Idem: Dudzele en St. Lenaart, 1985, blz. 517.
5. J. De Langhe: Biekorf, 1968, nr. 9-10, blz. 262-264.
6. J. Verdam: Middelnederlands Handwoordenboek, 1911, blz. 139.